Nhật tụng kālāma – Kinh tạng trích diễm
Kinh Hội chúng – 15/09/2024
Kalama tri ân cô Diệu Hỷ ghi chép.
Hôm nay chúng ta học tiếp Kinh Hội chúng.
Bài kinh này có nội dung rất đặc biệt. Nếu đọc một mình thì thấy mơ hồ, tối nghĩa, thậm chí có chút nghi hoặc. Nhưng đọc có chú giải thì bài kinh này rất sâu. Chúng tôi đã tham khảo chú giải 3 kinh để giải thích cho bài kinh này.
Chuyện đầu tiên Đức Phật xác nhận Ngài đã rất là nhiều lần, rất rất nhiều lần, trong đó nói hàng trăm lần, Ngài có mặt ở những hội chúng mà đôi khi Ngài cho người ta nhìn thấy Ngài:

- Trong hình thức một đức Phật,
- Nhưng có những trường hợp đặc biệt thì Ngài xuất hiện nơi nào đó trong hình thức một nhân vật, Ngài hóa thân vào một nhân vật có tiếng nói ở đó để Ngài trao cho người ta những thông điệp về giáo pháp.
- Trường hợp 3, có trường hợp với Phật trí của Ngài, Ngài xét thấy người ta không cần thiết thấy Ngài thì Ngài chỉ cho người ta nghe âm thanh thôi.

Trong Chú giải cho mình biết vì sao Thế Tôn có những lần xuất hiện như vậy? Vì trong đó xài chữ :

- Căn cơ, căn duyên (vasanatthaṃ: căn cơ, túc duyên)
- Duyên lành, chủng tử đời sau (anāgata paccayo: duyên lành đời sau)

cho những người nghe được.
Nói như vậy có nghĩa ngay khi đức Phật còn trụ thế thì dấu vết của Phật pháp đã được in giấu ở vô lượng vũ trụ. Đương nhiên, trên trái đất này. Cho nên, hôm nay ở những miền đất xa xôi người ngoài vào không được, người trong ra không được mà ở đó có những nền tảng minh triết rất sâu sắc; Chúng ta tuyệt đối có thể tin rằng rất có thể đức Thế Tôn từng có mặt với 1 trong 3 hình thức tôi vừa nhắc:

1. Ngài xuất hiện trong hình thức một đức Phật y bát trang nghiêm đầy đủ.
2. Ngài hóa thân trong một người có tiếng nói ở nơi chốn đó. Thí dụ, ở đó có vị đạo sư lãnh đạo tinh thần cho một đất nước, vùng miền, ... nào đó, Ngài dùng hình hài đó để thuyết giảng cái gì đặc biệt quan trọng, cần thiết cho người ở đó. Đây là một câu chuyện đối với tôi rất quan trọng. Cho nên mình có thể nói có những mảnh vụn giáo pháp được ban rải, đang lưu lạc, trôi nổi đâu đó trong khắp gầm trời này, đó đều là lời Phật. Rất nhiều nhà nghiên cứu hôm nay, đương nhiên là những người Phật tử, họ có quyền tin tưởng rằng: Thí dụ, đại khái Đạo Đức Kinh, một ít Nam Hoa Kinh, một ít Liệt tử, Dương Tử,... thậm chí một vài mảnh vụn trong Sơn Hải kinh rất có thể do đức Phật đã có mặt ở đó và thuyết giảng.

Đó là mặt nổi bài kinh. Mặt chìm là sao?
Ở Am Mây tôi có một bức tượng độc đáo: Vách đá cao đương nhiên có 1m thôi, tính theo tỷ lệ mình có thể nghĩ ở ngoài phải ngàn trượng, trên đỉnh có một người thò tay kéo một người ở dưới đang leo lên. Ngày trước tôi gặp bức tượng ở tiệm đồ cũ, ở dưới có plate bằng đồng, gắn liền khối đá có ghi 2 câu rất đặc biệt:
Câu một : Đã làm người ở đời phải biết vươn lên những đỉnh cao. Khi lên đến đỉnh cao phải biết quay lại cứu giúp người khác.
Câu thứ hai: Anh muốn được người ta giúp mình phải đạt đến tầm cao nhất định nào đó, chứ anh lè tè dưới đất chuyện tôi giúp anh hơi khó.
Bài kinh này hoàn toàn có chỗ để chúng ta nhắc lại câu đó.
Tức là khi một vị Phật ra đời trong kinh nói là một đại sự nhân duyên. Bên cạnh chuyện Ngài hoàn tất đại nguyện Chánh Đẳng Giác, Nhất Thiết Chủng trí cái gì cũng biết, đó là chuyện của Ngài. Cái thứ hai là Nhất Thiết trí không chỉ cho Ngài mà cho tất cả những người hữu duyên. Những người hữu duyên đó là ai? Tự thân phải vươn đến tầm cao nào đó để có thể đón nhận Ngài.
Tôi nói nhiều lần. Mưa rơi xuống không phân biệt nơi chốn nhưng mưa trên mái tôn, trên tấm xi măng, trên bãi cỏ, bãi đất thì mình thấy hiệu năng, tác dụng, ý nghĩa trận mưa khác nhau nhiều lắm. Mưa rơi trên mái tôn lướt qua cái khô, mưa trên nền xi măng trớt quớt, mưa rơi trên tấm bạt nilon trớt quớt. Mưa phải rơi trên đất mới để lại lợi ích. Tuy nhiên đất đó đất gì? cỏ dại hay nơi gieo trồng hạt giống hoa trái củ rễ rồi? Nếu mưa trên đám cỏ dại chỉ làm cỏ lớn thôi. Mình muốn ân triêm tấm lòng chư Phật bản thân mình

phải có tâm địa sẵn sàng để lắng nghe, đón nhận, dầu chúng ta có ngàn dặm sơn khê Thế Tôn vẫn có cách đến với mình.
Tôi kể câu chuyện tôi đã kể 2000 lần.
Có giáo xứ bị lụt, giáo dân dắt nhau chạy hết, trước khi chạy họ chạy ngang nhà thờ rước linh mục đi, Cha chạy với chúng con; linh mục thuần tín, không rời đi: Cha không tin Chúa bỏ cha. LTát sau nước lên tới đầu gối, thắt lưng, ổng vẫn kiên định lập trường, nước lên tới ngực cảnh sát đem trực thăng, ca-nô tới đem ổng đi thì ổng dứt khoát từ chối, chắp tay cầu nguyện vì một mực tin rằng chúa không bỏ ổng. Khi ổng về trời, mình mẩy ướt sũng, ổng gặp Chúa, ổng nhìn Chúa với cặp mắt mờ lệ trách móc Vì sao Chúa bỏ con như ngày xưa Chúa đã từng nói Cha đã bỏ con vậy. Chúa nói: Trời đất ơi, Ta đã kêu đám giáo dân tới mời con đi, con từ chối; Ta điều đám cảnh sát, xuồng máy, trực thăng tới con từ chối. Giờ con muốn ta giúp con cái gì? Đó là bên Chúa.
Còn bên chùa thì sao? Cũng vẫn trên tinh thần đó.
Đức Phật có mặt trong cuộc đời dưới nhiều hình thức lắm. Chúng ta có túc duyên giải thoát thì chúng ta có nhiều cách để nhìn thấy Ngài:

- Một là nhìn thấy Ngài bằng xương bằng thịt, y bát cụ thể rõ ràng, điển hình.
- Hai mình nhìn thấy Thế Tôn qua tăng đoàn của Ngài.
- Ba mình nhìn thấy Thế Tôn qua những gì mình được nghe, đọc ở đâu đó, kể cả người rao giảng là cư sĩ, nam phụ lão ấu. Mình có thể nhìn thấy Thế Tôn nếu mình có giáo lý thì mình có thể thấy Ngài thông qua người già, người bệnh, đám tang, đám cưới. Nhìn đâu cũng thấy Phật hết, như ngày xưa lúc Phật còn; Chú giải nói, lúc Phật còn tất cả tăng ni, Phật tử ở mọi phương trời Hải giác thiên nhai, bất cứ nơi đâu dầu xa muôn dặm, biết Thế Tôn còn thì nhà nhà người người dầu là tỳ-kheo ẩn lâm trong rừng sâu không có mái che, chỉ có gốc cây ráng sửa soạn một chỗ ngồi cho coi được một tí, vì họ có niềm tin Thế Tôn có thể xuất hiện bất cứ lúc nào. Từ đó trong các bài kinh có chữ "Thế Tôn ngồi ở chỗ ngồi đã được sắp đặt sẵn, để chờ đón Ngài" (paññatte āsane nisīdi) Thế Tôn ngồi xuống trên chỗ đã soạn sẵn - paññatta – designated seat)

Chờ Phật có 2 nghĩa: Nghĩa đen & Nghĩa bóng.

- Nghĩa đen: Thế Tôn thân hành đại giá.
- Nghĩa bóng: Tất cả những gì mình thấy, nghe, nhận thức, tư duy, thực tập mà thông qua đó mình hiểu phần nào về lời dạy, bổn nguyện, bản hoài của Ngài.

Bài kinh này sâu lắm luôn.
Nếu mình có duyên thì mình ở đâu mình cũng có nhiều cách gặp Phật.
Chúng ta không thể hồn nhiên thơ ngây chờ Chúa giúp mà từ chối mọi cơ hội thoát thân, mọi phương tiện cứu hộ, quên rằng, nói theo Thánh kinh: Bàn tay của Chúa có nhiều cách với tới mình, mà mình cứ chờ phải hào quang lấp lánh lung linh lộng lẫy rực rỡ mới tin là Chúa thì chết rồi.
Đức Thế Tôn có nhiều cách để chúng ta thông qua báo thân 32 hảo tướng cũng có thể thông qua hình ảnh vị tăng xơ xác, khổ hạnh, đầu đà, thông qua những bài pháp thoại, trang kinh thậm chí một chiếc lá vàng, một dòng suối chảy mà có thể đánh động trí tuệ Niệm xứ. Tất thảy mình có thể xem thấp thoáng bóng Thế Tôn.
Chúng ta có nhiều cách để ngắm trăng:

- Trực tiếp nhìn thẳng bầu trời
- Nhìn qua mặt nước, mặt gương, vũng nước bên đường có in bóng trăng ở dưới
- Thông qua tấm tranh vẽ, đẹp. Phòng tôi có bức tranh vẽ trăng, bằng sơn dầu, những đêm không có trăng tôi có thể nhìn qua đó tôi thấy trăng. Do mình thôi, mình có yêu trăng không.

Tuyệt đối tôi không nói tu là tưởng tượng, cái đó sai. Cái tôi muốn nói là hình ảnh bóng trăng đó đánh động, gợi nhớ cho mình tư duy gì về giáo Pháp.
Phật pháp có 3 cách thể nhập:

- Kiến thức
- Nhận thức
- Hành trì
- (và Thực chứng)

Ba cái đầu làm nền cho thực chứng. Bốn cái này cộng lại hoàn tất đạo nghiệp của mình.

Quay trở lại bài kinh. Đức Phật xác nhận ta nhiều lần có mặt ở các hội chúng trong nhiều hình thức, tùy căn duyên mỗi nơi mà ta xuất hiện trong hình thức nào. Bài kinh rất đặc biệt.
Phật giáo Nam truyền không chấp nhận chuyện Thế Tôn hiện giờ đang ở đâu đó, thỉnh thoảng hội nhập sa bà để gặp gỡ mình. Kinh điển Pali không đồng ý cái đó, vì Thế Tôn đã vĩnh viễn ra đi, chúng ta không thể nào nhìn thấy một vị La Hán đã viên tịch. Đó là theo kinh điển Pali nói chung. Theo tinh thần giáo lý A Tỳ Đàm nói riêng thì chúng ta chỉ thấy Ngài bằng xương bằng thịt khi Ngài trụ thế, còn tại tiền. Khi Ngài đi rồi chúng ta có vô số cách để "thấy" Ngài.
Giống như bên làng Mai cũng vậy, sư ông Làng Mai từng nói, thật ra chúng ta không có mất – tôi chỉ mượn câu nói một chút thôi, tôi không theo trường phái nào hết, tôi chỉ theo Phật thôi. Sư ông nói, mình uống một ly nước, trong đó có mây trời. Chúng ta ăn một miếng quýt trong đó có bao nhiêu là truyền thống, văn hóa tâm linh, một giọt máu, một sợi tóc của chúng ta chở hết bao nhiêu nghìn năm văn hiến, huyết mạch tổ tiên truyền đời, trải qua bao thế hệ tiếp nối. Ở một cách nghĩ nào đó chúng ta hoàn toàn có thể hình dung chuyện đó. Nhưng mà nói cho vui thôi.
A Tỳ Đàm nói rằng: Đời sống chúng ta ngắn đến mức chỉ có 1 sát-na thôi. Vì sao? Vì sát-na trước, - mình nói giây đồng hồ cho dễ hiểu - giây đồng hồ trước đã không còn nữa, giây sắp tới thì chưa có, chúng ta chỉ có giây hiện tại, tại đây, bây giờ. Đời sống nó ngắn lắm, ngắn vì nó chỉ có cái gì diễn ra tại đây và bây giờ. Mình thương được nhau mình thương, mình giúp được nhau mình giúp, mình tha thứ được thì tha thứ, mình bao dung được thì bao dung, mình phụng sự, phục vụ được lúc nào mình làm.
Tomorrow và Yesterday là 2 ngày chúng ta không làm được gì, chỉ có Today thôi - Đức Đạt Lai Lạt Ma. Đó là câu nói đáng để mình ghi nhận.
Phật pháp cho mình nhiều cơ hội, nhiều hay ít thì do khả năng đón nhận, cảm nhận, chấp nhận của mình. Nói một cách ví von ẩn dụ thì đức Thế Tôn chưa có mất vì lời dạy của Ngài còn mà. Chính Ngài đã xác nhận trước khi Ngài viên tịch: Khi ta đi rồi, những giáo pháp nào ta giảng dạy, giới luật nào ta ban hành, quy định thì Giáo pháp và Giới luật đó là Thầy, là Sư phụ, là đạo sư của các con (*mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so vo mamaccayena satthā)*. Có nghĩa là Ngài vẫn còn. Nhưng còn như vậy đó, còn trong hình thức là những lời dạy.
Hồi nhỏ tôi thấy cái đó kiểu như nói an ủi. Bây giờ già tôi tuyệt đối đồng ý câu nói đó. Vì sao? Khi anh có nghĩ tới tôi, nghĩ về tôi thì những kỷ niệm về tôi với anh đủ đại diện cho tôi. Vì trong lòng anh có tôi. Tôi chết rồi hoặc muôn dặm xa khơi thì trong lòng anh luôn có tôi. Nếu trong lòng anh không có tôi thì dẫu đồng sàng cũng dị mộng. Dầu đầu gối tay ấp vẫn xa nhau nghìn trùng. Chúng ta chỉ có nhau trong tâm tưởng thôi quý vị. Lòng đã không có nhau thì tay trong tay chỉ là sự mỉa mai châm biếm. Mình mất nhau rồi thì trong lòng vốn dĩ không còn nhau nữa.
Đối với Phật pháp cũng vậy.
Quý vị còn hiểu, tin, hành trì lời Phật thì Phật không mất. Hãy tin tôi đi. Phật còn đó.
Còn không tin Phật, phỉ báng Phật, chà đạp lời Phật thì Phật có ngồi trước mặt mình cũng trớt quớt. Mình trớt quớt. Tôi tuyệt đối tin chuyện đó.
Tôi ở Mỹ. Hàng xóm Mỹ lạnh ngắt, có gặp “hi” cái thôi. Hàng xóm Mỹ không có chuyện đi qua đi lại đầu hôm sớm mai, tối lửa tắt đèn, hiếm lắm, nhất là Mỹ trắng mà mình ở nơi hơi cao cấp nó chảnh chịu không thấu với nó luôn, nhiều khi nó chết mình không biết. Bên đó nó đi dọc đường bị tai nạn, đột quy,... là xác chuyển thẳng về nhà quàn, chôn hoặc thiêu là từ đó chứ người Mỹ không có chuyện tha xác về nhà chuông trống um sùm. Bên đây chỉ cần mình hàng xóm với nhau không quen nhau nó chết 18 kiếp mình cũng không biết. Điều đó chỉ đơn giản là trong lòng mình không có nhau.
Còn Việt Nam khác, trong xóm nghe ông Tư bà Tám là mình biết liền, bà Tư bị kiến cắn, ông Tám bị đứt tay là mình biết liền. Vì trong lòng mình có nhau. Nhưng chòm xóm ở Âu Mỹ thì không. Mình ở gần 30 năm có nhiều khi nó thích thì nó chào không thích thì nó lạnh ngắt. Trong lòng ta không có nhau thì dầu tay trong tay, kề vai tựa má, thì ta vẫn cách nhau nghìn trùng viễn xứ. Nếu ta có nhau rồi thì nghìn trùng viễn xứ ta vẫn có nhau trong đời, vẫn có nhau trong lòng.
Lời Phật cũng vậy. Hồi xưa Phật đến với chúng sinh bằng nhiều hình thức, trong đó có hình thức chỉ nghe tiếng Ngài nói. Hôm nay không còn được nghe giọng vàng của Ngài nữa nhưng ít gì thông qua những trang kinh, pháp thoại nếu chúng ta hiểu đúng, chúng ta thực tập, chúng ta hành trì, chúng ta có nhận thức thì chúng ta vẫn có thể nhìn thấy Thế Tôn trong tâm tưởng mình, lộ lộ, sừng sững, lừng lững 32 hảo tướng. Có nhiều người không hiểu lời Phật, coi Phật như thần thì Phật trong lòng họ chỉ như Bụt trong cổ tích Việt Nam, chỉ để cầu nguyện, để Ngài phù hộ, ban phước thì chết rồi. Tùy.

Người thấy Ngài qua 32 hảo tướng – phải là người có học giáo lý. Vì sao? Vì 32 hảo tướng, mỗi tướng có được từ nhiều công đức, có khi từ 1, từ 2, từ 5, từ 8, từ 10 công đức mới ra 1 hảo tướng; Có học giáo lý, chỉ cần mỗi lần nghĩ về Phật là nghĩ về bao nhiêu công đức, hạnh lành mà Ngài đã vun xới, tu tập trong nhiều đời nhiều kiếp. Thờ Phật phải thờ như vậy thì Phật không bao giờ mất trong lòng mình.
Tôi nói không biết bao nhiêu lần.
Đâu phải đợi Rằm tháng 4 mới có Tam hợp: Đản sanh, Thành đạo, Niết Bàn, mà trong từng ngày. Mỗi lần có thiện tâm là có Đản sinh; Mỗi lần nhận thức, có thực tập, có hành trì là có Phật thành đạo. Mỗi lần bất thiện là Phật Niết Bàn trong lòng mình rồi. Mỗi ngày đều có Tam hợp trong lòng mình, có đản sinh, thành đạo, Niết bàn; Mỗi lần mình có pháp thoại cho người khác là lúc ấy Phật đang chuyển pháp luân. Mình có thể nghĩ như vậy không sai.
Còn đàng này. Không học giáo lý mình xem Phật như thần, có người cụ thể hơn, duy vật hơn, chỉ coi Ngài như triết gia, nhà giáo dục, nhà tư tưởng lớn, ...thì họ chỉ khai thác ở lời dạy Ngài góc cạnh tương ứng với nhận thức, niềm tin đó về Ngài.
Nếu đến với Ngài trong nhận thức của người Phật tử am tường Phật pháp thì Ngài là bậc đạo sư, nhiều hơn là một nhà đạo đức, triết gia,... bởi vì Ngài là tất cả, Ngài đâu đơn giản là nhà tư tưởng, đâu đơn giản là nhà giáo dục, mà Ngài là tất cả, bởi vì Ngài là Phật.
Nếu ai đó không tin Phật như tôi tin, thì chí ít hãy nhớ: Elon Musk, Warren Buffett, Einstein, Khổng Tử, Lão Tử,... những nhà tư tưởng lớn, ít nhiều các vị tin họ có thật. Họ không có sao hôm nay trên thế giới có Tứ Thư, Ngũ Kinh, Đạo Đức Kinh, danh ngôn mình đầy trên internet. Nếu họ không có thật thì ai có những câu nói đó, ai đẻ ra Aplle, Microsoft, ai đẻ ra Tesla, Google.... Phải có ai đó chứ. Mình có thể nghi ngờ chủ nhân những thành tựu đó nhưng mình nhìn những công trình, sự nghiệp sừng sững đó mình tính sao? Mình thờ lạy là thờ lạy những người gầy dựng công trình đó. Thờ Phật là thờ vậy đó. Chứ mình nghi ngờ vì mình không học giáo lý rồi mình nghi đức Phật có thiệt hay không. Y như tôi nói vậy đó. Mình không biết Elon Musk mình leo lên cái Tesla mình thấy nó đã cỡ nào, leo lên chiếc Lexus, Mercedes, BMW, mình không biết ai, dàn kỹ sư nào làm ra cái đó nhưng mà mình thấy cái xe là biết: Con xin lạy bố nào đã làm ra chiếc xe này cho con. Hôm nay mình leo lên chiếc Airbus 380 mình không biết dàn kỹ sư nào đã làm cái này nhưng mình nhớ nó làm ở Toulouse (Pháp), nhớ không có dàn kỹ sư đó làm gì có chiếc máy bay chở 500-700 người, hai tầng, ngút ngàn xa vắng, lộng lẫy kiêu sa, đẹp đến hoang đường khó tin như vậy. Cái đầu tép ruộng của mình khó bề hình dung những công trình lớn kiểu đó. Bao nhiêu hệ thống đèn đường, xe cộ trên thế giới này. Phải có bộ óc nào vận hành chừng đó hệ thống, từng đó phương tiện sinh hoạt sinh hoạt cho 7 tỷ người trên toàn hành tinh. Phải có người chứ. Thì hôm nay mình thờ lạy là mình thờ lạy những khối óc đáng nể.
Bài kinh này là vậy đó. Nội dung đại khái là vậy.

- Chuyện đầu tiên, mình biết có rất nhiều mảnh vụn giáo pháp được rải rác ở đâu đó trên toàn hành tinh và vô lượng vũ trụ.
- Chuyện thứ hai, để đón nhận mảnh vụn đó, chúng ta phải có sự chuẩn bị tương thích; Chứ không phải khơi khơi, đầu bư tép ruộng của mình làm sao mình có thể đón nhận lời dạy của Phật được;
- Thứ ba, Chúng ta tuyệt đối có thể tin tưởng, mình có thể nhìn thấy Thế Tôn ngay thời này, ngay tại đây và bây giờ thông qua những gì mình nhận thức, hành trì, thấm thía, thậm chí nếu có thể là thực chứng. Mình thấy càng rõ thì thấy Ngài càng rõ.

Trong Chú giải Sumaṇgalavilāsinī của Trường Bộ nói, trong tất cả đệ tử của đức Phật ngài Xá Lợi Phật hiểu Phật nhiều nhất, thương kính Phật nhất, kế là ngài Mục Kiền Liên. Bắt đầu từ từ theo lớp đi xuống.
Ông Krishnamurti, không phải Phật tử, từng nói 2 vị đó là tri kỷ của đức Phật, đương nhiên trong vấn đề tin Phật mình biết hai vị đó chỉ là 2 vị đệ tử thôi, nhưng đúng ở chừng mực nào đó thì 2 vị đúng là tri kỷ vì 2 vị đó hiểu Phật nhiều hơn tất cả những người đệ tử khác trong vô lượng vũ trụ, những người đã đến nghe pháp và chứng đạo dưới chân Thế Tôn.
Chính vì vậy vào một buổi chiều, bên bờ sông Hằng, lúc đó ngài Xá Lợi Phất và Mục Kiền Liên đã viên tịch, thì Ngài dạy: Này các tỳ-kheo ta nhìn quanh hội chúng này, hội chúng tỳ-kheo nay đã trống vắng, vì 2 vị thượng thủ (sāvakayuga: hai vị thượng thủ - Xá Lợi Phất và Mục Kiền Liên) của Như Lai đã không còn nữa. Họ giống như hai nhánh cây lớn đã rơi xuống, đã gãy xuống từ một thân cây cổ thụ; Xá Lợi Phất, Mục Kiền Liên là hai nhân cách lớn đã lìa bỏ tăng đoàn vĩ đại này, họ là những nhân vật vĩ đại, đặc biệt; nhưng này các tỳ-kheo, có một chuyện còn đặc biệt hơn nữa là khi 2 vị cao đồ đó ra đi ta không có buồn.

Mình phải hiểu ngầm, khi Ngài xác định Ta không có buồn khi họ ra đi = Đối với Ngài 2 vị có vị trí lớn ghê lắm.
Giống như mình nói tôi mất đồng hồ Rolex mà tôi không có tiếc. Thì mình phải hiểu ngầm đồng hồ Rolex từng có vị trí rất lớn trong lòng mình. Chứ không lẽ mình nói nhánh hoa nó héo tôi không buồn chút nào hết, tăm xỉa răng nó mất tôi không buồn, kim băng mất tôi không buồn; cái đó ai mà nói ba trợn vậy. Tôi mất cọc tiền mặt 200.000 mà tôi không buồn.
Đây cũng vậy. Khi Ngài nói hai nhân cách lớn, hai nhân vật đặc biệt đã ra đi, có điều đặc biệt hơn là họ ra đi mà ta không buồn.
Tôi quay lại.
Người hiểu Phật nhất phải là người có nhiều cách thức tiếp cận Ngài thông qua kiến thức, nhận thức, hành trì, đương nhiên là thực chứng. Có được những cái này mình sẽ thấy Phật ở khắp mọi nơi trong gầm trời này và vô lượng vũ trụ. Mình nhìn thấy bóng dáng Thế Tôn thông qua những gì mình thấy, nghe. Cái mình thấy là những trang kinh, mái chùa, lá vàng, những dòng nước chảy, những buổi hoàng hôn, bình minh, thông qua chuyện đời dâu bể tang thương, đấu đá, giành giật, tương tranh, máu lệ, xung đột, mâu thuẫn; Nhìn đâu cũng thấy Phật. Nhìn chỗ vui nhất cũng thấy Phật mà nhìn chỗ buồn nhất cũng thấy Phật; Vì không có chuyện gì đức Phật không từng nói tới.
Chúng ta nhớ, Phật dạy mình có 2 chuyện: Muốn tin Ngài phải hiểu Ngài, muốn hiểu Ngài phải có trí tuệ. Trí tuệ là gì? Trí tuệ thấy 2 chuyện:

- Thấy rõ mình biết cái gì, cái gì mình hiểu
- Thấy rõ cái gì mình không hiểu, biết rõ mình không biết cái gì.

Có được 2 trí tuệ này mình sẽ gần Phật hơn. Ok. Đó là nội dung bài giảng hôm nay.
Chúc các vị một ngày vui./.